

Correctievoorschrift HAVO

2008

tijdvak 1

economie 1

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de *Regeling beoordeling centraal examen* vastgesteld (CEVO-02-806 van 17 juni 2002 en bekendgemaakt in Uitleg Gele katern nr 18 van 31 juli 2002).

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door de CEVO.

- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
 - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, hoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.
 - 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.

- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 60 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen punten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één punt afgetrokken tot een maximum van drie punten voor het hele examen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1

1 maximumscore 2

bij (1) primair
bij (2) directe

2 maximumscore 2

uitspraak 1 juist
uitspraak 2 onjuist

3 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- belastbaar inkomen: € 46.450 + € 3.500 = € 49.950 1
- inkomensheffing: € 19.115 + 0,52 × (€ 49.950 – € 49.464) = € 19.368 1
- te betalen inkomensheffing: € 19.368 – € 3.897 = € 15.471 1

Opmerking

Een andere juiste manier van afronden ook goed rekenen.

Opgave 2

4 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- bij de bezettingsgraad
Een antwoord waaruit blijkt dat de bedrijven hun afzet willen stimuleren en daartoe de verkoopprijzen verlagen.
- bij de bevrozing van de lonen
Een antwoord waaruit blijkt dat de loonkosten (per product) dalen waardoor bedrijven in staat zijn de verkoopprijzen te verlagen.
- bij de wisselkoers
Een antwoord waaruit blijkt dat geïmporteerde goederen goedkoper worden hetgeen wordt doorberekend aan de consument.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 2

	nadeel bij deflatie	voordeel bij deflatie
nominaal vaste uitkering		X
hypothecaire schuld	X	
spaartegoed		X
elk jaar 3% rente		X

Opmerking

Voor elke fout 1 punt in mindering brengen.

6 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat mensen bij een verwachte prijsdaling (grote) bestedingen gaan uitstellen zodat de groei van het nationale product stagneert.

Opgave 3

7 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\frac{4 \times \text{€ } 21,90 + 2 \times \text{€ } 2 + 12 \times \text{€ } 2,90 + 6 \times \text{€ } 26 + 6 \times \text{€ } 22}{\text{€ } 3,50} \times 1 \text{ uur}$$

= 118,4 uur

- Voor een juiste berekening van de treinkosten 1
- Voor een juiste berekening van de buskosten 1
- Voor een juiste berekening van het overige 1

Opmerking

Een andere juiste manier van afronden ook goed rekenen.

8 maximumscore 2

uitspraak 1 onjuist

uitspraak 2 onjuist

Opgave 4

9 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat het nationale product sterker stijgt dan de werkgelegenheid.

10 maximumscore 2

met minder dan 2,3%

Uit de verklaring moet blijken dat een lager volume samengaat met een hoger prijsniveau.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

11 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat door de stagnerende wereldhandel de groei van de Nederlandse export en daardoor de groei van het nationale product (en dus ook de groei van de werkgelegenheid) tegenvalt.
- Een antwoord waaruit blijkt dat de consumentenprijzen meer stijgen waardoor de groei van de particuliere consumptie en daardoor de groei van het nationale product (en dus ook de groei van de werkgelegenheid) tegenvalt.

Opgave 5

12 maximumscore 2

- bij (1) rechts
- bij (2) links
- bij (3) lager dan
- bij (4) 15
- bij (5) 75

Indien (1), (2) én (3) goed

1

Indien (4) én (5) goed

1

13 maximumscore 2

lager

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\text{winst dit jaar: } 40.000 \times \text{€ } 5 - (40.000 \times \text{€ } 2 + \text{€ } 120.000) = \text{€ } 0$$

14 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat de aanbodlijn (3 miljard) naar links moet worden verschoven.

Opmerkingen

- *Zowel de aanbodlijn als de verschuiving naar links moet zijn verwoord.*
- *Uitsluitend 2 of 0 punten toekennen.*

15 maximumscore 1

€ 6

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 6

16 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat:

- samengesteld
de CPI het gemiddelde is van / betrekking heeft op een aantal
prijnsindexcijfers 1
- gewogen
bij de berekening gebruikt wordt gemaakt van wegingsfactoren 1

17 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\frac{154 - 135}{135} \times 100\% = 14,1\%$$

Opmerkingen

- Een andere juiste manier van afronden ook goed rekenen.
- Voor het antwoord $154 - 135 = 19$ geen punten toekennen.

18 maximumscore 2

uitspraak 1 onjuist

uitspraak 2 onjuist

uitspraak 3 onjuist

Opmerking

Voor elke fout 1 punt in mindering brengen.

19 maximumscore 2

Els

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat (Ton niet alleen naar de energieprijzen moet kijken en dat) de stijging van de CPI kleiner is dan de loonstijging.

Opgave 7

20 maximumscore 2

in 2001

Opmerking

Uitsluitend 2 of 0 punten toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

21 maximumscore 2

gestegen

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

De staatsschuld groeit met $\frac{8}{2} \times 1\% = 4\%$ en dat is meer dan de groei van

$\frac{470 - 466}{4,66} \times 1\% = 0,9\%$ van het nationale inkomen.

22 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat een hoger nationaal inkomen kan leiden tot hogere overheidsontvangsten die aangewend kunnen worden voor aflossing van de staatsschuld.

Indien de aanwending van de middelen voor aflossing niet is verwoord 0

23 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat de rentelasten afnemen en dat dit geld (bij gelijkblijvende totale uitgaven) gebruikt kan worden voor andere overheidsuitgaven.

Indien uitsluitend wordt gesteld dat er minder hoeft te worden afgelost 0

Opgave 8

24 maximumscore 1

uit de sociale premies die voor rekening van de werkgever komen

25 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$\frac{101,3}{102} \times 100 = 99,31 \rightarrow$ daling: $100\% - 99,31\% = 0,69\%$

26 maximumscore 2

nee

Uit de verklaring moet blijken dat in elk van de jaren de reële loonstijging kleiner is dan de nominale loonstijging.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

- 27 maximumscore 2**
 uitspraak 1 onjuist
 uitspraak 2 onjuist
 uitspraak 3 juist

Opmerking

Voor elke fout 1 punt in mindering brengen.

Opgave 9

- 28 maximumscore 2**
 Een voorbeeld van een juist antwoord is:
 Een antwoord waaruit blijkt dat de tekorten op de wereldoliemarkt leiden tot hogere olieprijsen zodat investeringen in oliewinning eerder kostendekkend / winstgevend worden.

Indien het effect van een hogere olieprijs op de investeringen niet is verwoord

0

- 29 maximumscore 2**
 Een voorbeeld van een juist antwoord is:
 Een antwoord waaruit blijkt dat hogere investeringen neer komen op grotere bestedingen en dus op een grotere productie.

- 30 maximumscore 2**
 a – d – c – b – f – e – g

Opmerking

Uitsluitend 2 of 0 punten toekennen.

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per school in het programma WOLF.
 Zend de gegevens uiterlijk op 28 mei naar Cito.